SOOVITUSED

KOMISJON

KOMISJONI SOOVITUS,

10. aprill 2008,

intellektuaalomandi haldamise kohta teadmussiirde käigus ning ülikoolide ja muude riiklike teadusorganisatsioonide tegevusjuhis

(teatavaks tehtud numbri K(2008) 1329 all)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2008/416/EÜ)

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 165,

ning arvestades järgmist:

(1) Lissaboni strateegia taaskäivitamisel 2005. aastal rõhutasid riigipead ja valitsusjuhid, et riiklike teadusorganisatsioonide, kaasa arvatud ülikoolid, ja tööstusettevõtjate vaheliste sidemete parandamine võib olla ülioluline ideede ringluse ja kasutamise hõlbustamiseks dünaamilises teadmistepõhises ühiskonnas ning konkurentsivõime ja heaolu edendamiseks.

(2) Tuleb teha jõupingutusi, et paremini muundada teadmisi sotsiaal-majanduslikeks hüvedeks. Seepärast peaksid riiklikud teadusorganisatsioonid levitama ja tõhusamalt ära kasutama riigi rahastatud teadustöö tulemusi, et teisendada neid uuteks toodeteks ja teenusteks. Selle teostamise vahenditeks on eelkõige tööstusettevõtjate ja teadlaste koostöö – ühine või lepinguline uurimistöö, mida tehakse või rahastatakse koos erasektoriga –, litsentsimine ja teadusasutuse baasil tegutsevate ettevõtete (*spin-offs*) rajamine.

(3) Riigi rahastatud teadustöö tulemuste tõhus kasutamine sõltub intellektuaalomandi (s.o teadmised kõige laiemas tähenduses, mis hõlmavad näiteks leiutisi, tarkvara, andmebaase ja mikroorganisme, olenemata sellest, kas need on kaitstud selliste õiguslike vahenditega nagu patendid) õigest haldamisest, ettevõtluskultuuri ja selleks vajalike oskuste väljaarendamisest riiklikes teadusorganisatsioonides ning ka riikliku ja erasektori paremast suhtlemisest ja koostööst.

(4) Riiklike teadusorganisatsioonide tõhus kaasamine intellektuaalomandi haldamisse ja teadmussiirdesse on oluline sotsiaal-majanduslike hüvede loomiseks ning üliõpilaste ja teadlaste kaasamiseks uurimistöösse ning täiendavate vahendite saamiseks.

(5) Liikmesriigid on viimastel aastatel teinud algatusi teadmussiirde hõlbustamiseks riigi tasandil, kuid olulised erinevused liikmesriikide regulatiivse raamistiku, meetmete ja tavade vahel ning ka riiklike teadusorganisatsioonide erinevad intellektuaalomandi halduse normid takistavad või ohustavad riikidevahelist teadmussiiret Euroopa tasandil ja Euroopa teadusruumi teokstegemist.

(6) Pärast komisjoni 2007. aasta teatist, ([1]) milles esitati lähenemisviisid Euroopa teadmussiirde ühise raamistiku loomiseks, kutsus Euroopa Ülemkogu 2007. aasta juunis komisjoni seepärast üles töötama välja juhised intellektuaalomandi haldamiseks riiklikes teadusorganisatsioonides ja esitama need soovitusena liikmesriikidele.

(7) Käesoleva soovituse eesmärk on anda liikmesriikidele ja nende piirkondadele poliitikasuunised riiklike suuniste ja raamistike väljatöötamiseks või ajakohastamiseks ning riiklikele teadusorganisatsioonidele tegevusjuhised intellektuaalomandi ja teadmussiirde parema haldamise ja juhtimise kohta.

([1]) KOM(2007) 182.

(8) Koostöö teadus- ja arendustegevuse valdkonnas ning ühenduse ja kolmandate riikide vahelise teadmussiirde meetmed peaksid tuginema selgetele ja ühesugustele soovitustele ja tavadele, mis tagavad kõigi osalevate partnerite huvidele vastava võrdse ja õiglase juurdepääsu rahvusvahelise teaduskoostööga loodud intellektuaalomandile. Lisatud tegevusjuhiseid tuleks kasutada alusmaterjalina selles kontekstis.

(9) On esitatud arvukalt häid tavasid, mis peaksid aitama liikmesriikidel rakendada seda soovitust. Iga liikmesriik peab ise valima enda jaoks kõige tõhusamad menetlused ja tavad, mis kõige paremini tagavad soovituse põhimõtete järgimise, kuna ühes liikmesriigis hästi toimivad meetodid ei tarvitse olla sama tõhusad teises liikmesriigis. Arvesse tuleks võtta ka praegusi ühenduse ja OECD tasandi suuniseid.

(10) Komisjon ja liikmesriigid peaksid jälgima käesoleva soovituse rakendamist ja mõju ning toetama teadmussiirdealaste parimate kogemuste vahetamist,

SOOVITAB LIIKMESRIIKIDEL JÄRGMIST:

1. tagada, et kõik riiklikud teadusorganisatsioonid seaksid teadmussiirde oma strateegiliseks ülesandeks;

2. kutsuda riiklikke teadusorganisatsioone üles, et nad I lisas esitatud tegevusjuhistele toetudes kehtestaksid ja avaldaksid oma intellektuaalomandi haldamise meetmed ja korra;

3. toetada teadmussiirdega seotud suutlikkuse ja oskuste arendamist riiklikes teadusorganisatsioonides ning meetmeid eelkõige teaduse ja tehnoloogia valdkonna üliõpilaste harimiseks intellektuaalomandi, teadmussiirde ja ettevõtluse alal ning nende sellealaste oskuste arendamiseks;

4. edendada riigi vahenditega loodud teadmiste laialdast levitamist, soodustades avatud juurdepääsu uurimistulemustele, samas võimaldades vajaduse korral asjaomase intellektuaalomandi kaitset;

5. teha koostööd ja võtta meetmeid intellektuaalomandiõiguste vastavate omandirežiimide ühtlustamiseks, et hõlbustada piiriülest koostööd ja teadmussiiret teadus- ja arendustegevuses;

6. kasutada käesolevas soovituses esitatud põhimõtteid alusena, millele toetudes luua või kohandada oma juhiseid ja eeskirju riiklike teadusorganisatsioonide intellektuaalomandi haldamiseks ja teadmussiirdeks, aga ka teaduskoostöölepingute sõlmimiseks kolmandate riikidega või muudeks teadmussiirde edendamise meetmeteks ning uue asjakohase poliitika või rahastamise abikavade väljatöötamisel, järgides samas riigiabi eeskirju;

7. võtta meetmeid tegevusjuhiste võimalikult laialdaseks rakendamiseks kas otse või teadusuuringuid rahastavate riiklike või piirkondlike asutuste kehtestatud eeskirjade kaudu;

8. tagada kõigi osalevate partnerite huvidele vastav liikmesriikidest ja kolmandatest riikidest pärit osaliste võrdne ja õiglane kohtlemine seoses rahvusvaheliste teadusprojektide intellektuaalomandiga ja sellele juurdepääsu küsimustega;

9. määrata liikmesriigis kontaktpunkt, mille ülesanne peaks olema koordineerida teadmussiirde meetmeid riiklike teadusorganisatsioonide ja erasektori vahel, sealhulgas lahendada riikidevahelisi küsimusi koostöös teiste liikmesriikide samalaadsete kontaktpunktidega;

10. uurida ja kasutada II lisas esitatud parimaid tavasid, võttes arvesse liikmesriigi asjaolusid;

11. teavitada komisjoni 15. juuliks 2010 ja pärast seda iga kahe aasta järel käesoleva soovituse põhjal võetud meetmetest ja nende mõjust.

Brüssel, 10. aprill 2008

Komisjoni nimel

komisjoni liige

Janez POTOČNIK

I LISA

Ülikoolide ja muude riiklike teadusorganisatsioonide tegevusjuhis intellektuaalomandi haldamiseks teadmussiirde käigus

Käesolevas tegevusjuhises on esitatud kolm peamist põhimõtete rühma.

Intellektuaalomandi sisepoliitika põhimõtted hõlmavad peamisi põhimõtteid, mida riiklikud teadusorganisatsioonid peaksid rakendama, et tõhusalt hallata oma või teistega ühisest teadus- ja arendustööst tulenevat intellektuaalomandit.

Teadmussiirde poliitika põhimõtted täiendavad intellektuaalomandi sisepoliitika põhimõtteid, olles konkreetsemalt seotud sellise intellektuaalomandi aktiivse siirde ja kasutamisega, olenemata sellest, kas omand on kaitstud intellektuaalomandi õigustega või mitte.

Ühiste ja lepinguliste teadusuuringute poliitika põhimõtteid rakendatakse kõikide teadusuuringute puhul, mida riiklik teadusorganisatsioon teeb või rahastab koos erasektoriga, eriti ühiste teadusuuringute puhul (kus kõik osalised täidavad teadus- ja arendustegevusega seotud ülesandeid) ja lepinguliste teadusuuringute puhul (kus eraettevõtja sõlmib riikliku teadusorganisatsiooniga teadus- ja arendustegevuse lepingu).

Intellektuaalomandi sisepoliitika põhimõtted

1. Arendada välja intellektuaalomandi sisepoliitika kui riikliku teadusorganisatsiooni pikaajalise strateegia ja ülesannete osa ning avaldada see nii oma töötajatele kui ka teistele, määrates üheainsa vastutava kontaktpunkti.

2. Selle poliitikaga tuleks ette näha selged eeskirjad nii töötajaile kui ka üliõpilastele eelkõige järgmistes küsimustes: võimalikku majanduslikku huvi pakkuvate ideede avaldamine, uurimistulemuste omandiõigus, uurimisprotokollide säilitamine, huvide konfliktide käsitlemine ja koostöö kolmandate isikutega.

3. Edendada intellektuaalomandi kindlakstegemist, kasutamist ja vajaduse korral kaitsmist, arvestades riikliku teadusasutuse strateegiat ja ülesandeid ning sotsiaal-majanduslike hüvede maksimeerimist. Selleks võib vastu võtta erinevad strateegiad, mis sõltuvalt teaduse/tehnika konkreetsest valdkonnast võivad erineda, näiteks „üldkasutatavuse" või „avatud innovatsiooni" lähenemisviisi.

4. Näha ette sobivad stiimulid, millega tagatakse, et kõik asjaomased töötajad osalevad aktiivselt intellektuaalomandi sisepoliitika rakendamises. Sellised stiimulid ei peaks olema üksnes rahalised, vaid peaksid hõlmama ka edutamist, kusjuures hindamismenetlustes võetakse lisaks akadeemilistele kriteeriumidele arvesse ka intellektuaalomandit ja teadmussiiret.

5. Kaaluda riiklike teadusorganisatsioonide ühtsete intellektuaalomandiportfellide loomist näiteks konkreetsetes tehnoloogiavaldkondades ja vajaduse korral patentide/intellektuaalomandi puulide loomist, millesse kuuluks ka teiste riiklike teadusorganisatsioonide intellektuaalomand. See võiks hõlbustada selle omandi kasutamist, luues kriitilise massi ja vähendades kolmandate isikute tehingukulusid.

6. Suurendada intellektuaalomandi ja teadmussiirde alast teadlikkust ja põhilisi oskusi üliõpilaste ja teadlaste koolitamisega ning tagada, et intellektuaalomandi ja teadmussiirde haldamise eest vastutavatel töötajatel oleksid vajalikud oskused ja et nad saaksid vajalikku koolitust.

7. Arendada välja ja avaldada teadus- ja arendustegevuse tulemuste avaldamise ja levitamise poliitika, mis edendaks selliste tulemuste laialdast levitamist (näiteks avalikkusele kättesaadavates väljaannetes), lubades aga võimalikke viivitusi, kui kavandatakse intellektuaalomandi kaitsmist, kuid neid viivitusi peaks olema võimalikult vähe.

Teadmussiirdepoliitika põhimõtted

8. Riiklikult rahastatud teadusuuringute tulemuste kasutamise edendamiseks ja sotsiaal-majandusliku kasu suurendamiseks kaaluda kõiki võimalikke kasutamismeetodeid (nagu litsentsimine ja teadusasutuste baasil tegutsevate ettevõtete (*spin-off*) loomine) ning kasutamispartnereid (teadusasutuse baasil tegutsevad või olemasolevad ettevõtted, muud riiklikud teadusorganisatsioonid, investorid või innovatsiooni tugiteenistused või -asutused) ja valida kõige sobivamad.

9. Kuigi ettenägelik intellektuaalomandi ja teadmussiirde poliitika võib luua riiklikule teadusorganisatsioonile lisatulusid, ei tuleks seda siiski pidada peamiseks eesmärgiks.

10. Tagada, et riiklikel teadusorganisatsioonidel oleks juurdepääs erialastele teadmussiirde teenustele, mis hõlmavad õigus-, finants-, ärialast nõustamist ning intellektuaalomandi kaitse ja selle tagamise alast nõustamist, või neil oleksid endal olemas kõnealused töötajad lisaks tehnikaharidusega töötajatele.

11. Arendada välja ja avaldada litsentsimispoliitika, et ühtlustada riiklikus teadusorganisatsioonis kasutatavad menetlused ja tagada õiglus kõigis tehingutes. Eelkõige tuleks eriti väljaspool Euroopat asuvate kolmandate isikute aspektist hoolikalt hinnata riiklikele teadusorganisatsioonidele kuuluva intellektuaalomandi üleandmist ja ainulitsentside andmist. ([1]) Kasutamiseks välja antud litsentsidega peaks kaasnema asjakohane rahaline või muu hüvitis.

12. Töötada välja ja avaldada teadusasutuse baasil tegutsevate ettevõtete loomise poliitika, mis lubaks riiklikel teadusorganisatsioonidel vajaduse korral osaleda teadusasutuse baasil tegutsevate ettevõtete loomises ning innustaks neid seda tegema ning mis täpsustaks riikliku teadusorganisatsiooni ja selle baasil tegutseva ettevõtte vahelisi suhteid pikemas perspektiivis.

13. Kehtestada selged põhimõtted teadmussiirdest saadavate rahaliste tulude jagamise kohta riikliku uurimisorganisatsiooni, selle allüksuse ja leiutajate vahel.

14. Jälgida intellektuaalomandi kaitse ja teadmussiirde alast tegevust ning sellega seotud saavutusi ning avaldada neid korrapäraselt. Riikliku teadusorganisatsiooni uurimistulemused, teadustöö kogemused ja intellektuaalomandi õigused tuleks seada erasektori jaoks nähtavamale kohale, et edendada nende kasutamist.

Ühiste ja lepinguliste teadusuuringute poliitika põhimõtted ([2])

15. Ühiseid ja lepingulisi teadusuuringuid käsitlevad eeskirjad peaksid vastama kõigi osaliste ülesannetele. Neis tuleks arvesse võtta erarahastamise taset ja need peaksid vastama teadusuuringute eesmärkidele, eriti aitama saavutada teadustöö suurimat ärilist ja sotsiaal-majanduslikku mõju, need peaksid toetama riikliku teadusorganisatsiooni eesmärki kaasata teadusuuringute toetamiseks raha erasektorist ja säilitada intellektuaalomandi seisund, mis võimaldab teha edasist akadeemilist ja ühist teadustööd, samuti peaksid need vältima teadus- ja arendustegevuse tulemuste leviku pidurdamist.

16. Intellektuaalomandi küsimused tuleks selgitada juhtkonna tasandil ja uurimisprojekti võimalikult varasel etapil, ideaaljuhul juba enne selle alustamist. Intellektuaalomandiga seotud küsimused hõlmavad projekti raames loodud intellektuaalomandi (edaspidi „uus teadmus") õiguse andmist, osalistele enne projekti algust kuuluva intellektuaalomandi kindlaksmääramist (edaspidi „senine teadmus") ja projekti teostamiseks või kasutamiseks vajalikule uuele ja senisele teadmusele juurdepääsu õiguste ([3]) kindlaksmääramist ning tulude jagamist.

17. Ühisuurimisprojekti korral peaks uue teadmuse omandiõigus jääma selle loonud osalisele, kuid eelnevalt sõlmitud lepinguga võib seda anda eri osalistele, et vajalikul viisil kajastada nende huvisid, ülesandeid ja projekti teostamiseks antud rahalisi või muid panuseid. Lepingulise uurimistöö korral kuulub riiklikus teadusasutuses loodud uue teadmuse omandiõigus erasektori osalisele. Uurimistöö projekt ei peaks mõjutama senise teadmuse omandiõigust.

18. Juurdepääsuõigused ([3]) tuleks selgitada osaliste vahel uurimisprojekti võimalikult varasel etapil, ideaaljuhul juba enne selle alustamist. Kui see on vajalik uurimisprojekti teostamiseks või ühe osalise uue teadmuse kasutamiseks, peaksid juurdepääsuõigused teiste osaliste uuele ja senisele teadmusele olema kättesaadavad tingimustel, mis peaksid vajalikul viisil kajastama nende huvisid, ülesandeid ja projekti teostamiseks antud rahalisi või muid panuseid.

([1]) Mitmesuguseid kasutusalasid võimaldavate teadus- ja arendustegevuse tulemuste puhul tuleks vältida ainulitsentside andmist ilma konkreetset valdkonda piiritlemata. Lisaks peaksid riiklikud teadusorganisatsioonid tagama vajalikud õigused teadustulemuste levitamise ja edasise uurimistegevuse hõlbustamiseks.

([2]) Kui riiklik teadusorganisatsioon sõlmib koostöölepingu või võtab ette ühise uurimistöö ettevõtjast partneriga, eeldab komisjon iseenesest (see tähendab ilma teatamisnõudeta), et riikliku teadusorganisatsiooni kaudu ei anta ettevõtjale kaudset riigiabi, kui on täidetud tingimused, mis on esitatud ühenduse raamistikus teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi kohta (ELT C 323, 30.12.2006, eriti selle punktid 3.2.1 ja 3.2.2).

([3]) Juurdepääsuõigused tähendavad osaliste poolt üksteisele antud õigusi, erinevalt kolmandatele isikutele antavatest litsentsidest. Juurdepääsuõigustega määratakse kindlaks, millised osalised võivad kasutada milliseid uue teadmuse/senise teadmuse osi uurimistööks ja/või rakendamiseks ning millistel tingimustel.

II LISA

Riigiasutuste kindlakstehtud tavad, mis hõlbustavad intellektuaalomandi haldamist ülikoolide ja muude riiklike teadusorganisatsioonide teadmussiirde käigus

Teadmussiire kui riiklike teadusorganisatsioonide strateegiline ülesanne

1. Liikmesriigis on teadmussiire ülikoolide ja tööstusettevõtjate vahel muudetud nii riigi kui ka piirkonna tasandil kõigi teadusuuringuid riiklikult rahastavate asutuste alaliseks poliitiliseks ja töökorralduslikuks prioriteediks.

2. Kõnealune valdkond kuulub selgelt selle ministeeriumi vastutusalasse, kelle ülesanne on koordineerida teiste ministeeriumide teadmussiirdealgatusi.

3. Iga ministeerium ja piirkondlik valitsusasutus, kes võtab teadmussiirdemeetmeid, määrab ametniku nende meetmete tulemuste jälgimiseks. Need ametnikud kohtuvad korrapäraselt, et vahetada teavet ja arutada teadmussiirde hõlbustamist.

Intellektuaalomandi haldamise põhimõtted

4. Edendatakse riikliku rahastamisega loodud intellektuaalomandi korralikku haldamist; seda tehakse vastavalt kindlaksmääratud põhimõtetele, võttes arvesse tööstusettevõtjate õigustatud huvisid (näiteks ajutised konfidentsiaalsuspiirangud).

5. Teaduspoliitikas tõstetakse esile erasektori arvestamist, et aidata kindlaks määrata tehnoloogiavajadusi ja edendada erainvesteeringuid teadusuuringutesse ning hoogustada riiklikult rahastatud teadusuuringute tulemuste kasutamist.

Teadmussiirdega seotud suutlikkus ja oskused

6. Riiklikel teadusorganisatsioonidel ja nende töötajatel on piisavad vahendid ja stiimulid osalemiseks teadmussiirdega seotud tegevuses.

7. Võetakse meetmeid koolitatud inimeste (nagu tehnosiirde ametnikud) kättesaadavuse tagamiseks ja nende riiklikes teadusorganisatsioonides tööle asumise hõlbustamiseks.

8. Kättesaadavaks on tehtud näidislepingud ja otsustamist abistav vahend, mis aitab valida kõige sobivama lepingu, arvestades paljusid parameetreid.

9. Enne uute teadmussiirde hoogustamise vahendite (nagu mobiilsus- või rahastamiskavad) kehtestamist konsulteeritakse asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas VKEde ja suurettevõtjatega ning ka riiklike teadusorganisatsioonidega.

10. Edendatakse riiklike teadusorganisatsioonide vahendite ühendamist kohalikul ja piirkonna tasandil, kui üksikutel teadusorganisatsioonidel ei ole uurimisvahendite kriitilist massi, mis võimaldaks neil iseseisvalt luua teadmussiirde osakonda või võtta tööle intellektuaalomandi haldaja.

11. Käivitatakse toetuskavasid teadusasutuse baasil teadusuuringutega tegelevate ettevõtete loomiseks; kavades nähakse ette ettevõtluskoolitus ja neid iseloomustavad riiklike teadusorganisatsioonide tugevad sidemed kohalike ettevõtlusinkubaatorite, rahastajate, ettevõtlust toetavate ametitega jne.

12. Teadmussiirde toetamiseks ning ettevõtjate ja riiklike teadusorganisatsioonide vaheliste sidemete loomiseks, sealhulgas ekspertide palkamiseks, eraldatakse riigieelarve vahendeid.

Ühtsus riikidevahelises koostöös

13. Riikidevahelise teadmussiirde edendamiseks ja koostöö hõlbustamiseks teistes riikides asuvate osalistega on riiklikus teadusorganisatsioonis loodud intellektuaalomandi omanik määratletud selgete eeskirjadega ja kõnealune teave koos kõigi rahastamistingimustega, mis võivad teadmussiiret mõjutada, tehakse kergesti kättesaadavaks. Enamikus liikmesriikides peetakse riiklike teadusorganisatsioonide intellektuaalomandi kuuluvuse määramisel vaikimisi kehtivaks institutsioonilist omandiõigust, vastandina „professori eesõigusele".

14. Rahvusvahelise teaduskoostöö lepingute allakirjutamisel nähakse mõlema riigi rahastatavate projektide tingimustes ette kõigi osaliste jaoks ühesugused õigused, eriti seoses intellektuaalomandile juurdepääsuga ja kaasnevate kasutamispiirangutega.

Teadmiste levitamine

15. Teadusuuringute riikliku rahastamise asutused rakendavad avatud juurdepääsu riiklike vahenditega valminud eelneva eksperthindamisega teaduslikele publikatsioonidele.

16. Kooskõlas OECD riiklikult rahastatavatele teadusuuringute andmetele juurdepääsu käsitlevate põhimõtete ja suunistega edendatakse avatud juurdepääsu teaduslikele andmetele, võttes arvesse ärilisest kasutamisest tingitud piiranguid.

17. Seoses avaliku juurdepääsu poliitikaga arendatakse riiklike vahenditega teadusuuringute tulemuste arhiveerimise võimalusi (nagu Interneti-põhised arhiivid).

Rakendamise järelevalve

18. Luuakse vajalikud mehhanismid, et jälgida riiklike teadusorganisatsioonide teadmussiirde alast tegevust ja teha sellest kokkuvõtteid, kasutades selleks näiteks iga riikliku teadusorganisatsiooni aastaaruannete esitamist. Kõnealune teave koos parimate tavadega tehakse kättesaadavaks ka teistele liikmesriikidele.